

بانوی تراز در نهاد خانواده از دیدگاه اسلام و امامین انقلاب

توران ملایی^۱

چکیده

زن به عنوان نیمی از پیکره اجتماع انسانی با نقش های متفاوتی که می پذیرد تاثیر به سزایی در حوزه اندیشه، رفتار و فرهنگ افراد جامعه دارد. در این مقاله شاخصه های یک بانوی تراز مسلمان در عنوان های همسری و مادری بررسی شده است، تا با در نظر گرفتن این مولفه ها سلامت خانواده و به تبع آن سلامت جامعه تامین گردد. از آن جا که آموزه های اسلام ناب ترین راهکارها را برای تحکیم بنیان خانواده عرضه کرده لذا یک خانم با بهره گیری از این آموزه ها و الگو گرفتن از بانوی نمونه اسلام حضرت فاطمه (س) سعادت خود و جامعه را تضمین می کند. هدف از پرداختن به شاخصه های بانوی تراز پرورش نسلی از زنان است که دغدغه اول آن ها رشد و سعادت دنیوی و اخروی خود و خانواده است و همواره تمام تلاش خود را برای رسیدن به این هدف عالی به کار می بندند. همسران و مادرانی که دین مبین اسلام را به شکلی دقیق و موشکافانه سرلوحه زندگی خود قرار داده اند، همواره فرزندانی آرام تر، با رفتارهای درست و سازگاری اجتماعی بیشتری را تربیت می کنند. نگاه امامین انقلاب نیز به زن برگرفته از دیدگاه های اسلام است و از آن جا که سهم زنان در ارتقای جامعه واضح و روشن است انقلاب اسلامی جایگاه و منزلت زنان را اعتلا بخشیده و دامنه مشارکت آنان را گسترش داده است. مقاله حاضر به روش کتابخانه ای و با استفاده از منابع دست اول روایی و تفسیری و همچنین مقالات و کتابهای معتبر دینی جمع آوری شده است تا بانوان عزیز با این رهنمود های دینی هرچه بیشتر و بهتر با وظایف و مسئولیت های خویش آشنا شوند.

واژگان کلیدی: خانواده، خانه داری، بانوی تراز، نقش مادری، همسر نمونه.

مقدمه

نهاد خانواده نخستین اجتماعی است که شخص در آن گام می نهد و آداب زندگی و اصول و رسوم اجتماعی را فرا می گیرد، این کانون متشکل از زن و مرد می باشد که اگر وظایف خویش را به درستی انجام دهند فرزندان خوبی را هم تربیت خواهند نمود. اهمیت خانواده به این جهت است که، نهادی ارزش گراست؛ به این معنا که به جدیت تلاش می کند تا ارزش های مورد نظر خود را به نسل آینده انتقال دهد، از این رو نمی توان خانواده را در کنار دیگر نهاد های اجتماعی که تأثیر گذاری آنها با محوریت عاطفه و ارزش مداری انجام نمی شود، قرار دارد.

^۱ دانش آموخته سطح ۲ حوزه فاطمیه (س)، قزوین، yamontazar@gmail.com

از سویی نقش محوری زن در خانواده سبب شده در طول تاریخ به او نه به عنوان مولد و مربی بلکه بالاتر، به عنوان مامن و تکیه گاه خانواده نگریسته شود و او را به عاملی ارزشمند در تکوین شخصیت فرزند به ویژه در بعد روانی بدل سازد. از این رو نگاه ویژه به شخصیت و جایگاه زن در خانه و اجتماع و باز تعریف هویت زنانه، به ویژه در عصر حاضر، ضرورتی غیر قابل تردید می باشد.

موضوع زن نمونه و ویژگیهای آن، از زمان خلقت او به عنوان نیم پیکره اجتماع انسانی مطرح بوده و این موضوع از سوی تمام مکاتب الهی مطرح شده است زیرا با پیدایش زن و توجه به نقش محوریش در تولد فرزند و تشکیل خانواده، به عنوان رکن مهم اجتماع بشری، نقش اساسی و مهم او نیز غیر قابل انکار شد و این حقیقت از سوی تمام فعالان عرصه اجتماع و مبلغان دینی تصریح شده است که شرط داشتن جامعه پویا و سالم، سلامت و پایداری خانواده است و سلامت خانواده نیز در گرو سلامت جسمی و روانی زن و مهرورزی او به اعضاست.

اسلام هم که طلایه دار آموزه های بی نقص و کاربردی در تمام وجوه انسانی است با معرفی زنان نمونه ای همچون حضرت فاطمه (س)، حضرت خدیجه (س)، حضرت آسیه (س) و حضرت مریم (س)، این مسیر پرتلاطم را هموار ساخته و زنان را در رسیدن به اهداف والای خلقت و کمال یاری رسانده است.

اسلام زن را در جایگاه خود بسیار عزیز و محترم شمرده است و دستوراتی که بیان کرده، همه مطابق با نقش و ظرفتها و ظرفیت های جسمی و روحی او است؛ بر خلاف مکتب های امروزی که با برنامه های فریبنده و با بیان شعار آزادی زنان و تساوی حقوق زن و مرد، زن را در قفسی به نام آزادی محبوس می کنند و او را پلی برای رسیدن به اهداف سیاسی و اقتصادی خود قرار می دهند. اسلام عزیز در احیای هویت زنانی که در اثر جاهلیت به فراموشی سپرده شده بودند بسیار تلاش کرده است، زنانی که اگر دستورات و قوانین الهی را سر لوحه زندگی خویش قرار دهند می توانند تحولی عظیم در تمام جوامع بشری ایجاد کنند و گوی سبقت را از مردان برابند.

نقش زن در اندیشه اسلامی، بر اساس هدف خلقت، یعنی عبودیت تفسیر می شود و با تعریف وظیفه مداری زن مبتنی بر ایمان به توحید و عاطفه محوری او؛ جایگاه ویژه ای برای زنان ترسیم می شود. از این رو، زن در منابع اسلامی (قرآن و روایات) علاوه بر انجام وظایف فردی و خانوادگی، با ایثار و از خود گذشتگی در خط مقدم حوادث اجتماعی نیز نقش آفرینی می کند.

زنان در خانواده با عناوین متفاوتی ایفای نقش می کنند؛ دختری، همسری و مادری. پس شخصیت و رفتار آنان در شکل گیری مثبت جامعه کوچک خانواده بسیار اهمیت دارد. در دهه های اخیر با تغییر ارزش گذاری های اجتماعی و کم اهمیت شدن نقش مادری و خانه داری و

اهمیت یافتن عرصه عمومی و جایگاه اجتماعی زنان و چیرگی نقش مادری بر همسری، محور تربیت خانوادگی دچار تزلزل شده و این آشفتگی، فرزند پروری زنان را هم دچار مشکل کرده است. در کتب و مقالات مختلف و همچنین در گفتارهای بزرگان اسلام، مطالب مهم و کاربردی زیادی در زمینه معرفی بانوان تراز در تمام عرصه های زندگی وجود دارد ولی این مقاله به نگرش ویژه اسلام و امامین انقلاب به مساله زن در نهاد خانواده پرداخته است.

زن در خانواده می تواند دارای سه نقش باشد: نقش دختری، همسری و مادری.

از آن جا که همسران و مادران ستون یک خانواده هستند و نقطه تعادل خانواده در دست آنان است، در این جا به این نقش های کلیدی پرداخته و نقش دختری بررسی نشده است.

همسران و مادران آینده ساز جامعه هستند پس باید سلامت روحی، روانی و جسمی آنها در اولویت قرار گیرد. بدین معنا که زنان باید از زنانگی خود لذت ببرند و بیش از همه به سلامتی و شادی خود اهمیت دهند، چرا که آنان ریشه زندگی هستند و سلامت خانواده و سپس جامعه در گرو حفظ سلامتی آنهاست. زن یکی از نشانه های خداوند است که مایه آرامش همسر و خانواده، و بهانه رحمت هر خانه قرار داده شده است زیرا انسان در این زندگی پر آشوب، نیاز به تسکین، آرامش و عشق دارد و این محبت را تنها از وجود فداکار یک همسر و مادر می توان انتظار داشت. بانوی نمونه کسی است که با برخورداری کامل از دانش و آگاهی، اندیشه و تعقل، معنویت و اخلاق، ادب خانوادگی و اجتماعی و تواناییهای جسمی و روحی، بتواند همسری شایسته برای شوهر و مادری خوب و وظیفه شناس برای فرزندان باشد و با حفظ شؤونات زن مسلمان، در بیرون خانه نقشی را که اجتماع بر عهده او گذاشته است به درستی ایفا کند. نمونه عینی یک زن مسلمان که در همه زمانها و مکانها قابل ارائه به عنوان کاملترین و شایسته ترین زن است حضرت فاطمه (س) می باشد. شبی حضرت زهرا به فرشتگان فرمودند: "آیا حضرت مریم برترین زن جهان نیست؟" گفتند: "نه، آن بانو سرور زنان عصر خود بود و خداوند تعالی تو را بر همه زنان در تمامی دورانها از گذشته و آینده برتری و فضیلت داده است."^۱

حضرت زهرا (س) می فرمایند: "ای ابالحسن! من از پروردگار خود حیا می کنم چیزی را از تو در خواست نمایم که تو بر آن توان و قدرت نداری."^۲

۱. امینی، عبدالحسین، فاطمه الزهرا، به کوشش حبیب چاپچیان، بی جا، انتشارات امیر کبیر، بی تا، ص ۷۱.

۲. بحرانی، سید هاشم، تفسیر برهان، ج ۱، بیروت: موسسه الاعلمی، بی تا، ص ۲۸۲.

زنان دنیای معاصر نیز باید از این گونه جلوه های ایشار درس زندگی بگیرند و با ساده زیستی و مراقبت از خویشتن و دوری از آرزوهای زود گذر، زندگی زناشویی را رنگی جاودانه زنند.^۱

زن به عنوان همسر خوب یکی از بزرگترین نعمتهای الهی می باشد و این نعمت بزرگ عامل سعادت خانواده، مایه پیشرفت در امور مختلف، آرامش دل، و تربیت صحیح فرزندان می گردد. امام صادق (ع) می فرماید: "هرگاه کسی از شما قصد ازدواج کرد، سزاوار است دو رکعت نماز بخواند و خدا را بخواند که همسری عقیف و امین، با دیانت و متواضع و حافظ ناموس و اسرار... نصیب وی بنماید."^۲

حضرت علی (ع) فرمودند: "بهترین زنان شما پنج طایفه اند، سهل گیر، نرم خو، رام، زنی که چون شوهر خشمگین شود نیارامد تا رضایت او را فراهم کند و بالاخره زنی که در غیاب شوهر حیثیت او را نگه دارد."^۳

یکی دیگر از نقاط تمرکز دیدگاه ها نسبت به زن "نقش مادری" اوست، چرا که این نقش تنها در محیط خانواده معنا پیدا نمی کند، بلکه نقش مادری و عامل مهم پرورش، از جامعه ابتدایی و کوچک خانواده آغاز و نتایج آن یعنی فرزندان، در جوامع بزرگتر و پیچیده تر منعکس می گردد. مهمترین عاملی که بین افراد خانواده، گذشت و ایشار را زنده می کند تجلی روح مادر، در کانون خانواده است، زیرا پدر، گرچه عهده دار کارهای اداری و اجرایی جامعه کوچک، یعنی خانواده است، لیکن اساس خانواده که بر مهر، وفا و پیوند، پی ریزی شده است به عهده مادر است؛ زیرا او مبدأ پیدایش و پرورش فرزندان است که هر کدام به دیگری وابسته اند. زن به عنوان مادر در تعیین ساختار شخصیت کودک و تربیت صحیح او که موجب تاملین رشد و سعادت جامعه است، دخیل است. دامن مادر، اولین و بهترین محل تربیت کودک است و انسان سازی شغل مادران است که این شغل شریف ترین و اصیل ترین شغل برای زنان می باشد که همانند شغل انبیا در تاریخ است.

سعادت و انحطاط جوامع در گرو نحوه ی تربیت فرزندان به دست مادران است زیرا مادر محور عاطفی خانواده است و دامن محبت او موجب رشد عاطفی طفل می شود و این عاطفه ی شدید است که تاثیر پذیری شدید کودک از مادر را در رفتار و گفتار و... باعث می شود. وظیفه زنان تربیت فرزند برای خدمت به اسلام و انسانیت است. مبتذل نمودن شغل مادری توسط اجانب به

۱. دشتی، محمد، فرهنگ سخنان حضرت فاطمه (س)، قم: موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیر المومنین، ۱۳۷۶ ه-ش، ص ۹.

۲. نجفی، محمد حسین، جواهر الکلام، چاپ هفتم، ج ۲۹، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، بی تا، ص ۳۹.

۳. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، بی جا، بی تا، ج ۵، ص ۳۲۵.

منظور عدم تربیت صحیح فرزند، درست نشدن انسان و مومن طالب شهادت و جدا کردن کودکان از دامن مادراست.^۱

حضرت امام زین العابدین (ع) نیز در رساله حقوق، لزوم رعایت حقوق والدین را بیان فرمود و اولین حق را در نظام خانوادگی به مادر داده، آن گاه از حق پدر سخن به میان آورده، چنین فرموده است: "اما حق مادر بر تو آنست که بدانی او حمل کرده است تو را نه ماه طوری که هیچ کس حاضر نیست این چنین دیگری را حمل کند و به تو شیره جانش را خورانده است قسمی که هیچ کس دیگر حاضر نیست این کار را انجام دهد و با تمام وجود؛ با گوشش چشمش؛ دستش؛ پایش؛ مویش؛ پوست بدنش و جمیع اعضا و جوارحش تو را حمایت و مواظبت نموده است و این کار را از روی شوق و عشق انجام داده و رنج و درد و غم و گرفتاری دوران بارداری را به خاطر تو تحمل نموده است؛ تا وقتی که خدای متعال ترا از عالم رحم به عالم خارج انتقال داد. پس این مادر بود که حاضر بود گرسنه بماند و توسیر باشی؛ برهنه بماند و تو لباس داشته باشی؛ تشنه بماند و تو سیراب باشی؛ در آفتاب بنشیند تا تو در سایه او آرام استراحت کنی؛ ناراحتی را تحمل کند تا تو در نعمت و آسایش به زندگی ادامه داده و رشد نمائی و در اثر نوازش او به خواب راحت و استراحت لذیذ دست یابی. شکم او خانه تو و آغوش او گهواره تو و سینه او سیراب کننده تو و خود او حافظ و نگهدارنده تو بود؛ سردی و گرمی دنیا را تحمل میکرد؛ تا تو در آسایش و ناز و نعمت زندگی کنی. پس شکر گزار مادر باش به اندازه ای که برای تو زحمت کشیده است؛ و نمی توانی از او قدر دانی نمائی مگر به عنایت و توفیق خداوند متعال."^۲

نقش مادری برای زنان نقشی غریزی است و بی اهمیت شمردن و سرکوب کردن آن موجب بروز ناهنجاریهای روانی و رفتاری در کودک، مادر و جامعه می شود.

مقام معظم رهبری در این باره می فرمایند:

"ما با خطاهایی که داشتیم، با عدم دقت هایی که از ماها سرزده، یک برهه ای در کشور ما متأسفانه این مساله مورد غفلت قرار گرفت و ما امروز خطراتش را می بینیم؛ پیر شدن کشور، کم شدن نسل جوان در چندین سال بعد، همان چیزهایی است که اثرش بعداً ظاهر خواهد شد، آن روز دیگر قابل علاج نیست، اما امروز چرا، امروز قابل علاج است. فرزند آوری یکی از مهم ترین مجاهدت های زنان و وظایف زنان است؛ چون فرزند آوری در حقیقت هنر زن است؛ اوست که

۱. صفری، فاطمه، الگوی اجتماعی پایگاه و نقش زنان مسلمان در جامعه اسلامی بر اساس دیدگاه امام خمینی، چاپ اول، بی جا، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، بی تا، ص ۹۰.

۲. رساله حقوق امام سجاد (ع)، شرح علی محمد حیدری نراقی، چاپ اول، بی جا، انتشارات مهدی نراقی، بی تا، ص ۲۹۴.

زحماتش را تحمل می کند، اوست که رنجهایش را می برد، اوست که خدای متعال ابزار پرورش فرزند را به او داده است. صبرش را، عاطفه اش را، احساساتش را، اندام های جسمانی اش را، اگر چنانچه ما این ها را در جامعه به دست فراموشی نسپریم، آن وقت پیشرفت خواهیم کرد.^۱

نقش زن در اداره امور منزل نیز از اهمیت خاصی برخوردار است و اگر چه از نظر حقوقی تکلیفی در این زمینه متوجه زن نیست، ولی فضای عشق و صفا و محبت خانواده اقتضا می کند که زنان همدوش مردان برای ایجاد رفاه و آسایش خانواده تلاش کنند و با حسن سلیقه که برخاسته از روحیه مهربان و هنرمند آنان است، کانونی آراسته برای پرورش نسل آینده فراهم کنند.

بانوی تراز از دیدگاه قرآن و روایات

دیدگاه اسلام درباره زن را می توان دیدگاهی مترقی و در عین حال متعادل دانست، اسلام زن را همچون مرد، انسان می داند که سه ویژگی مهم انسانی یعنی اختیار، مسئولیت پذیری، و توان ارتقا و کمال را داراست و همانند مرد از امکانات رشد و کامیابی برخوردار است.^۲

امام علی (ع) می فرماید: "بهترین زنان شما؛ زن سهل گیر، نرم خو و سازگار است"^۳

منظور از آسان گیر بودن این است که زن کم و کسرهای شوهرش را به روی او نیاورد و در حدی که شوهرش قادر به برآورده کردن است از او توقع نداشته باشد. نرم خویی هم نقطه مقابل خشونت است؛ خداوند در قرآن به پیامبر (ص) می فرماید که اگر اخلاق نرمت نبود همه از دور تو پراکنده می شدند. بنابراین، اگر زنی می خواهد محبوب شوهرش باشد، رمزش نرم خویی است و همچنین در سختی ها و مشکلات، کنار همسر بودن معنای موافق و همراه بودن و سازگاری است.

امام صادق (ع) می فرماید: "بهترین زنان شما زنی است که اگر خرج کند، درست و به جا خرج می کند و اگر صرفه جویی کند درست و به جا صرفه جویی می نماید و این زن از کار گزاران خداست و کار گزاران خدا ناکام نمی شوند."^۱

۱. صلح میرزایی، سعید، بانوی تراز در گفتمان امام خمینی و امام خامنه ای، چاپ ششم، قم: انتشارات زاد اندیشه، تابستان ۱۳۹۷ هـ-ش، ص ۳۲۵.

۲. زیبایی نژاد، محمد رضا، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام بر اساس دیدگاه های علامه محمد تقی سیحانی، شورای عالی حوزه، قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۳ هـ-ش، ص ۵۴.

۳. حر عاملی، وسایل الشیعه، ج ۱۲، بی جا، بی تا، ص ۱۵.

از دیدگاه اسلام هر یک از زن و مرد در جایگاه ویژه خودشان، در مدیریت اقتصادی خانواده نقش مهمی را ایفا می‌کنند. مردان به‌عنوان محور کسب درآمد خانواده هستند و مدیریت اقتصاد خانواده به زنان واگذار می‌شود، چرا که زنان اقتصادی‌تر هستند و با ملاحظه بیشتری می‌توانند اقتصاد خانواده را به بهترین نحو ممکن مدیریت کنند و با آگاهی از اصول مدیریت اقتصادی، اوضاع اقتصادی خانواده را به سامان برسانند.

امام علی (ع) می‌فرماید: "جهاد زن در خوب شوهر داری کردن است."^۲

خوب شوهرداری به معنای جلب توجه و نظر شوهر است. هرگونه رفتار و گفتاری که زن بدون آن که شوهر خواسته باشد یا دستوری داشته باشد، انجام دهد، در رسیدن به این وظیفه مهم حائز اهمیت است.

زن باید شخصیت خود را در امور معنوی جستجو کند و این را تبلوری از ارزش‌های خود بداند. اگر چنین بینش و تفکر و اعتقادی برای زن پیدا شد، احساس کمبود نمی‌کند و ارزش خویش را در تن آرای و خودنمایی و لباس‌های رنگارنگ و حرکات هوس برانگیز نمی‌داند.^۳

زنان جامعه اسلامی با الگو قرار دادن حضرت فاطمه (س) در نهاد خانواده و رفتار ایشان در زمینه همسر داری و مادری و دختری به بهترین نحو جلوه‌ای از زن تراز را به رخ جهانیان کشیده و در این راه از مردان پیشی گرفته‌اند. یکی از عوامل تحکیم خانواده، عفت و پاکدامنی زن است؛ اگر در جامعه‌ای عفت کاملاً رعایت شود و روابط جنسی به محیط خانواده محدود گردد، جوانان به ازدواج تمایل بیشتری پیدا کرده و خانواده‌های تشکیل شده نیز از ثبات بیشتری برخوردار خواهند بود، در نتیجه بیشترین نفع را زنان خواهند برد زیرا از محبت و حمایت مالی مردان برخوردار خواهند شد.^۴

پیامبر گرامی اسلام (ص) نیز خصوصیات را برای یک بانوی تراز برشمرده‌اند که به طور اجمالی اشاره خواهد شد:

فرزندآوری

۱ نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسایل، ج ۱۴، بی‌جا، نشر آل بیت، بی تا، ص ۱۶۱.

۲ نهج البلاغه.

۳ قاضی، فاطمه، زن، صدف آفرینش، چاپ هشتم، بی‌جا، انتشارات خادم الرضا (ع)، مهر ۱۳۸۸ هـ-ش، ص ۷۲.

۴ همان، ص ۱۸۶.

رسول خدا (ص) می فرماید: "با دوشیزه فرزند آور ازدواج کنید، ولی با زیبا چهره نازا ازدواج نکنید، زیرا من به شما امت روز قیامت افتخار می کنم".^۱

از دیدگاه اسلام فرزندآوری فواید فراوانی دارد و داشتن فرزند و باقی گذاشتن نسلی صالح برای هر مسلمانی، امری مبارک است. قرآن کریم برای فرزند تعبیر "باقیات و صالحات" را به کار برده است.

از منظر اسلام، فرزندآوری نه تنها برای والدین او مایه خیر و برکت است، بلکه در سطح جامعه بشری نیز بسیار ارزشمند می باشد و زیادی جمعیت صرفاً ابزاری برای تامین قدرت سیاسی و اقتصادی جامعه و یا منافع مادی والدین نیست بلکه ریشه در ارزش و جایگاه آن در مکتب اسلام دارد.

مهربانی

رسول اکرم (ص) می فرماید: "حق مرد بر زن این است که ملازم خانه او باشد، و به شوهرش دوستی و محبت و دلسوزی کند، و از خشم وی دوری گزیند، و آنچه را مورد رضایت اوست انجام دهد، و به پیمان و وعده وی وفادار باشد".^۲

ثمره این اظهار مهربانی از طرف همسر، لبریز شدن فضای خانه از آرامش و سکون است و در چنین خانه ای اضطراب و بی قراری راه ندارد و همه در کمال آرامش به موفقیت می اندیشند.

پاکدامنی

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: "خداوند انسان با حیای پردبار پاک دامنی را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد".^۳

زن و مرد نامحرم باید در نگاه کردن به یکدیگر حیا و عفت و پاکدامنی پیشه کنند؛ زنان با حفظ حجاب و نشان ندادن زینت‌ها به نامحرم، توجه نامحرم را به خود جلب نکنند و هم چنین زن و مرد مؤمن باید از نگاه به نامحرم پرهیزند و از تمام آن چیزهایی که نگاه به آنها حرام است، چشم برگیرند و حیا، عفت و پاکدامنی خود را در همه زمینه‌ها حفظ کنند.

۱. شیخ حر عاملی، همان کتاب، ج ۴، ص ۳۳.

۲. نوری، میرزا حسین، همان کتاب، ص ۲۴۴.

۳. کلینی، محمد بن یعقوب، همان کتاب، ج ۲، ص ۱۱۲، ح ۸.

فروتنی

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: "هر کسی که زنش او را اذیت و آزار کند، خداوند نماز و کارهای نیک آن زن را قبول نمی کند تا این که شوهرش از او راضی شود... و او اولین فردی است که وارد آتش جهنم می شود."^۱

یک زن با ایمان و نمونه، فروتنی و تواضع در برابر شوهر را سر لوحه برنامه های خود قرار می دهد تا علاوه بر بهره مندی از آثار معنوی این صفت نیکو، به آثار دنیوی آن در زندگی مشترک خود که عزیز شدن در قلب همسر و ایجاد ثبات و آرامش برای کلیه اعضای خانواده است، دست یابد.

عزیز بودن در فامیل خود

رسول اکرم (ص) فرمود: "می خواهید شما را از بدترین زنان آگاه سازم؟ زنی که نزد خویشان خود را خفیف و خوار و نزد شوهر به خود بالیده مباحات و افتخار نماید...."^۲

عزیز بودن زن که در کلام رسول خدا (ص) از ویژگی های زن خوب معرفی شده است، به این معنی است که ایمان حقیقی یک زن، از او در میان فامیل، چهره ای که مورد احترام و تکریم همه و دارای عزت است، می سازد. در نتیجه مردی که این مطلوبیت را برای همسرش در میان فامیل مشاهده می کند و زنی که از این چنین جایگاهی برخوردار است، هر دو در محیط مقدس خانه، آرامش و امنیت را احساس می کنند.

نقطه مقابل این زن، زنی است که بر اثر سوء رفتار، خود را در میان آشنایان، خوار کرده است. چنین زنی در روایت دیگری از رسول اکرم (ص)، دارای خصلتی از خصال بدترین زنان است.

زینتگری برای شوهر

پیامبر اکرم (ص) به یکی از همسرانش فرمود: "چرا تو، ژولیده مویی و در اثر نکشیدن سرمه، چشمت سفید شده است و چرا خضاب نمی کنی؟"^۳

انسان بر اساس فطرتش زیبایی را دوست دارد؛ از این رو زینت همواره مورد توجه انسان ها بوده است. اسلام، زنان را از طرفی به آراستگی، زیبایی، پاکیزگی و از طرفی به حفظ پوشش اسلامی و

۱. شیخ حر عاملی، همان کتاب، ج ۱۴، ص ۱۱۶.

۲. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، بی جا، انتشارات شریف رضی، بی تا، ص ۲۵۶.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۴۲، بی جا، بی تا، ص ۱۷۴.

حجاب فرامی‌خوانند. از نظر اسلام، آرایش و زینت به‌خودی‌خود برای زن امری مباح است و اگر در برابر شوهر باشد امری مطلوب و از ضروریات زندگی زناشویی است؛ ولی اظهار و آشکار کردن آن در مقابل مردان نامحرم ممنوع است.

فرمانبرداری و انقیاد در مقابل شوهر

رسول خدا(ص) می‌فرمایند: "مرد حقی بر زنش دارد و آن حق این است که چنان چه او را صدازند پاسخ دهد و هنگامی که او را دستوری دهد، سرپیچی نکند و پاسخ مخالف ندهد و با او مخالفت نورد." ^۱

اطاعت از شوهر و خودداری از نافرمانی او، از وظایف اولیه زن است. شکی نیست که غرض از اطاعت زن، فرمانبرداری او از شوهر در اموری که مخالف احکام الهی نباشد، است.

رسول اکرم فرمودند: "اگر می‌خواستم کسی را امر کنم، که برای دیگری سجده کند (یعنی اگر سجده برای غیر خدا جایز بود) دستور می‌دادم، زنان شوهران خویش را سجده کنند." ^۲

هیچ کس مانند شوهر نزد زن موقعیت ویژه ندارد. ^۳ و هیچ شفیعی برای زن نزد خدا مانند شوهر نیست ^۴ اگر روایات را به هم پیوند بدهیم، اهمیت بحث همسری معلوم می‌شود؛ چون تکلیف واجب است و در تعارض با مادری، بر آن مقدم است. شان‌خانه داری هم ثواب دارد، اما بحث لزوم آن هرگز مطرح نشده است و هرگز به آن فتوا داده نشده است بعد از آن نوبت فعالیت اجتماعی زن می‌رسد که در آیات و روایات هیچ دلیلی بر حسن و ارزشمندی فعالیت اجتماعی نداریم. پس نقش همسری زن بر عنوان مادری و مادری بر خانه داری و فعالیت اجتماعی مقدم است مگر آن که فعالیت اجتماعی عنوان جدیدی پیدا کند مثلاً به حفظ مرزها، حفظ امنیت اجتماعی و نظیر آن ا تصاف یابد. ^۵

بانوی تراز از دیدگاه قرآن

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، فروع الکافی، قم: انتشارات دارالحدیث، بی تا، ج ۲، ص ۶۰.
۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول الکافی، ج ۵، ص ۵۰۸، ح ۶.
۳. کلینی، محمد بن یعقوب، همان کتاب، ص ۵۰۶، ح ۲.
۴. مجلسی، محمدباقر، همان کتاب، ج ۷۸، ص ۳۴۵، ح ۱۱.
۵. حاجی اسماعیلی، سمیه، مادری در نگاه دینی و عینیت اجتماعی، قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، بی تا، ص ۳۱.

خانه و خانواده مکتبی است برای آشنا گشتن به حقوق اجتماعی و عادت کردن به ادای آن حقوق، در آیه ۳۴ سوره نساء، خداوند رسالت زن در خانواده را چنین معرفی می کند:

{قَالَصَالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ...} {پس زنان شایسته و درستکار فرمانبردارند و در برابر حقوقی که خدا (به نفع آنان برعهده شوهرانشان) نهاده است، در غیاب شوهر حفظ می کنند.}

زنان شایسته مطیع شوهران خود می باشند و منظور از اطاعتی که لازم است زن در برابر شوهر خود داشته باشد چنانکه آخر آیه فرموده است "فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيْلًا" یعنی اگر از شوهر اطاعت کردند از آنها زیاده خواهی نکنید، اطاعت و تمکین تنها در امر جنسی لازم است و منظور از "حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ" این است که در غیاب شوهر ناموس و حیثیت شوهر را در همه ابعاد حفظ کنند.^۱

خداوند از زنانی که دستورات و قوانین الهی را سرلوحه زندگی خویش قرار می دهند و به آیات قرآن عمل می کنند به نیکی یاد کرده است و برای ایشان ویژگی هایی را عنوان نموده است که برخی از این ویژگی های یاد شده در قرآن، ویژگی های انسان شایسته است که زن شایسته نیز باید از آن برخوردار باشد و برخی ویژگی های مخصوص به زن شایسته با توجه به خلقت ویژه زن است.^۲

ویژگیهایی که قرآن برای بانوی شایسته در آیات مختلف به آن اشاره کرده است، به شرح زیر است:

ذاکر

از اوصاف و ویژگی های بانوی نمونه و شایسته، یاد بسیار و پیوسته خداوند، در زندگی است. خداوند این صفت را از نشانه های مؤمنان راستین برشمرده و از آنان چنین تعریف می نماید: {إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ... وَالذَّاكِرِينَ اللّٰهَ كَثِيْرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْرًا عَظِيْمًا} {مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان باایمان... و مردان و زنانی که خدا را فراوان یاد می کنند، خدا برای همه آنان آمرزش و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است.}

۱. نوری همدانی، حسین، جایگاه بانوان در اسلام، چاپ هشتم، بی جا، انتشارات مهدی موعود (عج)، ۱۳۸۹ هـ-ش، ص ۴۲۴.

۲. محمدی نیا، اسد الله، آنچه باید یک زن بداند، چاپ اول، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱ هـ-ش، ص ۴۰.

۳. احزاب: ۳۵.

یاد خدا چون مانند نسیمی شادی آفرین، حیات معنوی را به انسان و از جمله زنان که نقشی بنیادی در خانواده دارند، هدیه می کند. یاد خدا، اطمینان و آرامش را برای خانواده ها به ارمغان می آورد.

بانویی که در هر لحظه به یاد خداوند باشد، در درون خویش راهی برای رشد و نمودن رذائل اخلاقی و ارتکاب گناهان نخواهد گذاشت و همواره درصدد رشد و تعالی خویش می باشد که این امر راه را برای تعالی دیگر اعضای خانواده و بالطبع اجتماع باز خواهد کرد.

ایمان و عمل صالح

ایمان به همراه انجام عمل صالح لازمه جدایی ناپذیر ایمان دینی و مهم ترین ویژگی بانوان شایسته در نگاه وحی است. بررسی آیات قرآن به ما می فهماند که ایمان توأم با عمل صالح، سرمایه اصلی بشر برای رسیدن به سعادت در دنیا و آخرت است:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ} {هر کس از مرد یا زن کار شایسته کند و مؤمن باشد، قطعاً او را با زندگی پاکیزه ای، حیات [حقیقی] بخشیم، و مسلماً به آنان بهتر از آنچه انجام می دادند، پاداش خواهیم داد}

ایمانی که با عمل توأم نباشد دیگر ایمان نیست و به هیچ وجه ما را به سرمنزل مقصود که همان کمال انسانیت است نمی رساند.

تسلیم محض خدا و پیامبر

اطاعت کامل از خدا و رسول او و تسلیم بی چون و چرا در برابر فرامین و رهنمودهای آنان، از دیگر اوصاف زنان شایسته و بانوان نمونه است. آیات بسیاری براین حقیقت اشاره دارد که ما به بیان این آیه اکتفا می کنیم:

{مَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا} {هیچ مرد و زن مؤمنی را نرسد که چون خدا و فرستاده اش به کاری فرمان دهند، برای آنان در کارشان اختیاری باشد و هر کس خدا و فرستاده اش را نافرمانی کند قطعاً دچار گمراهی آشکاری گردیده است}

۱. نحل: ۹۷.

۲. احزاب: ۳۶.

اسلام یعنی: تسلیم فرمان خدا بودن و در این راه هر که حرف شنوتر باشد، خدا او را بیشتر دوست دارد؛ پس بانوی تراز بانویی است که طبق آیه قرآن تسلیم محض خدا و پیامبرش باشد تا دچار گمراهی نشود.

پاکی دامن از گناه

زن نمونه و شایسته از منظر قرآن، زنی است عفیف و پاکدامن و بانویی است پاک و منزله از هر نوع آلودگی، پلیدی و زشتکاری.

{وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ^۱}. {و هنگامی را که فرشتگان گفتند: ای مریم، خدا تو را برگزید و پاک ساخته و تو را بر زنان جهان برتری داده است.}

بانوی نمونه اسلامی باید زیبایی‌ها و زیورهای خودش را از نامحرم بپوشاند تا سبب جلب توجه و نگاه وی نشود و مقدمات بی عفتی فراهم نیاید. او باید با ماندن در خانه و یا با حضور حداقلی در بیرون از منزل (جز در موارد ضروری) وقار و پاکدامنی خود را حفظ نماید.

تقوا و پرهیزکاری

زن نمونه و شایسته از دیدگاه قرآن، زنی است که تقوا را در تمامی عرصه‌های زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی مراعات می‌کند. با اندک تأمل در آیات قرآن این حقیقت به دست می‌آید که تقوای پیشگی از ارزشمندترین و والاترین منزلت‌ها برای انسان‌ها از زن و مرد است:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ^۲}. {ای مردم ما شما را از مرد و زنی آفریدیم، و شما را ملت ملت و قبیله قبیله گردانیدیم تا با یکدیگر شناسایی متقابل حاصل کنید. در حقیقت با ارجمندترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست. بی تردید، خداوند دانا و آگاه است}

تقوای دینی یعنی این که انسان خود را از هر گونه خطا و گناه و پلیدی و زشتی، حفظ کند و مرتکب آن‌ها نشود. دو نوع تقوا وجود دارد؛ تقوایی که ضعف است یعنی انسان برای این که خود را از آلودگی‌های گناهان حفظ کند، از موجبات آن‌ها فرار کند و خود را همیشه از محیط گناه دور نگه دارد. نوع دوم این که در روح خود حالت و قوتی بوجود آورد که به او مصونیت روحی و

^۱. آل عمران: ۴۲.

^۲. حجرات: ۱۳.

اخلاقی دهد که اگر فرضاً در محیطی قرار گیرد که وسایل و موجبات گناه فراهم باشد، آن حالت و ملکه روحی، او را حفظ کند، که این بالاترین درجه تقواست و یک زن نمونه باید دارای این مقام باشد.

صداقت

قرآن، یکی از اوصاف زنان نمونه و شایسته را صداقت و راستگویی معرفی کرده است. در آیه ۳۵ سوره احزاب می فرماید:

{ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّادِقَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا } {مردان و زنان راستگو ... خدا برای آنان آمرزش و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است. }

خداوند متعال در توصیف و تمجید از حضرت مریم (ص) که خداوند او را در آیه ۷۵ سوره مائده از زنان برگزیده الهی در جهان دانسته است او را زنی راستگو معرفی کرده و چنین فرموده: {مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ...} {مسیح، پسر مریم جز پیامبری نبود که پیش از او رسولانی آمده بودند و مادرش زنی بسیار راستگو بود. }

پوشش شایسته

از دیگر ویژگی ها و اوصاف زن نمونه و بانوی شایسته از نگاه وحی، حجاب و پوشش مناسب است. اصل حجاب و پوشش برای زنان صرف نظر از مقدار و چگونگی آن و پرهیز از ظاهر شدنشان در انظار نامحرمات بدون پوشش مناسب، سیره مستمر و قطعی مسلمانان از صدر اسلام تا عصر حاضر است و تمامی عالمان و فقیهان مذاهب و فرق اسلامی در طول تاریخ بر آن اتفاق نظر دارند و به جرئت می توان گفت که هیچ فقیه و اسلام شناس ژرف نگری در آن تردیدی نکرده است، افزون بر این آیات بسیاری بر این مسئله دلالت دارد که در این جا تنها به یک آیه به عنوان نمونه اشاره می شود:

{ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ ... وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ... } { و به زنان باایمان بگو: دیدگان خود را (از هر نامحرمی) فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که طبعاً پیدااست. و باید روسری خود را بر گردن خویش اندازند و زیورهایشان را }

اگر بانوی نجیب مسلمان خود را با پوشش سراسری همانند چادر پوشاند و هیچ گونه زینت و زیوری از خود را نمایان نسازد، سطح فساد و فحشا در جامعه در حد چشمگیری پایین خواهد آمد و خانواده ها با طیب خاطر به تربیت فرزندانشان خواهند پرداخت.

پرهیز از خودنمایی و تبرج

پرهیز از خودنمایی و خودآرایی و نیز هر گونه رفتار، گفتار و حرکتی که موجب جلب توجه نامحرمان و تحریک آنان گردد، از دیگر اوصاف و ویژگی های زن شایسته و بانوی نمونه است:

{وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ ... وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ} {و به زنان باایمان بگو: ... پاهای خود را نکوبند تا آنچه از زینت شان نهفته می دارند معلوم گردد}

دین اسلام زن را از تبرج و خودنمایی برای نامحرم نهی کرده اما در مقابل به او دستور داده است زمانی که در محضر شوهرش است، حتما خودنمایی و تبرج داشته باشد. بنابراین، اسلام نه تنها غریزه خودنمایی و تبرج زن را نادیده نگرفته، بلکه تلاش کرده زنان علاوه بر دارا شدن زیبایی درونی و اخلاقی، از نظر ظاهری هم جذاب و زیبا باشند؛ زیرا این آرایش و زیبایی ظاهری نه تنها پاسخی صحیح به غریزه آنان در جلوه گری و جلب توجه دیگران است، بلکه باعث می گردد زن شادتر و بانشاط تر باشد و از این طریق، شادابی و نشاط را به زندگی خانواده اش نیز وارد کند؛ زیرا یکی از عوامل مهم بانشاط بودن زن، داشتن ظاهری زیبا و دل پسند است که شوهرش را به وجد می آورد و خود نیز از این طریق به وجد می آید.

حیا در نگاه

از اوصاف بانوان شایسته چشم پاک و پرهیز از هر گونه نظر آلوده به شهوت و نگاه لذت آلود به نامحرمان است به تعبیری دیگر خیره شدن به نامحرمان برای همه مردان و زنان مؤمن ناپسند است.

قرآن در این بار چنین می فرماید:

{قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ ... وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ} {به مردان باایمان بگو: دیده فرو نهند ... و با زنان باایمان بگو دیدگان خود را [از هر نامحرمی] فرو بندند ...}

معصومین نگاه به نامحرم را تیری زهر آلود از ناحیه شیطان معرفی می کنند یعنی اگر خدای نا خواسته فردی با عمد به نامحرمی نگاه کند و یا خیره شود هلاکت وی قطعی خواهد بود .

۱. همان: ۳۱.

۲. همان: ۳۰ و ۳۱.

حیا در رفتار

خداوند متعال در قرآن کریم با دعوت زنان به آزر و حیا، نمونه ای از حیای شایسته را در ضمن ماجرای دختران شعیب(ع) و حضرت موسی(ع) بیان می فرماید:

{وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ^۱}

{و چون بر آب مدین رسید، گروهی از مردم را بر آن یافت که (دام های خود را) آب می دادند، و پشت سرشان دو زن را یافت که (گوسفندان خود را) دور می کردند، (موسی(ع) گفت: منظورتان چیست؟ گفتند: ما به گوسفندان خود آب نمی دهیم تا شبانان همگی گوسفندان شان را برگردانند، و پدر ما پیری سالخورده است پس برای آن دو، (گوسفندان را) آب داد آنگاه به سوی سایه برگشت و گفت: پروردگارا، من هر خیری که سویم بفرستی سخت نیازمندم پس یکی از آن دو زن در حالی که به آزر گام برمی داشت نزد وی آمد و گفت: پدرم تو را می طلبد تا تو را پاداش دهد و چون (موسی) نزد او آمد و سرگذشت (خود) را بر او حکایت کرد (وی) گفت مترس که از گروه ستمگران نجات یافتی }

زنان نقش بسیار مهمی در ایجاد و گسترش عفت، پاک دامن و اخلاق در بین جوامع بشری دارند. حیای زن که یکی از مهم ترین عوامل حفظ و بقای عفت عمومی است، علاوه بر این که در تمام ادیان و مذاهب الهی مورد تأکید قرار گرفته، افکار بشری نیز آن را مورد تأیید قرار داده اند.

از نظر اسلام، اهمیت این موضوع به حدی است که برخی روایات آن را "تمام دین" می دانند. در روایتی از پیامبر اکرم(ص) آمده که فرمودند: "حیا تمام دین است."^۲

خداوند رعایت حقوق شوهر را نیز از صفات زنان تراز و شایسته و صالح برشمرده است و زنانی را که نسبت به حقوق شوهرانشان خیانت می نمایند از جهنمیان قرار داده است و به شوهرانشان اجازه تنبیه آن ها را داده است.^۱

۱. قصص: ۲۳ و ۲۵.

۲. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، بی جا، سازمان انتشارات جاویدان، ۱۳۲۴، ص ۴۵۳، ح ۱۴۲۸.

خانه داری

پیامبر اکرم فرمود: "ای زنان هریک از شما با اشتغال در خانه خویش (اگر خدا خواهد) ثواب مجاهدان خواهد یافت."^۲

پیامبر اکرم فرمود: "هرزنی که در خانه همسر خود کاری انجام داده و جا به جایی انجام دهد و هدف او اصلاح امور خانواده باشد، خداوند نظر رحمت بر او می افکند و هر که خدا به او نظر رحمت بيفکند هرگز عذاب نخواهد شد."^۳

در الگویی که قرآن کریم برای خانه داری بانوان ارائه می دهد، به طور مشخص بر نحوه پذیرایی آنان از میهمان تأکید می کند و با بیان داستان ورود فرشتگان به منزل ابراهیم (ع)، نمونه های روشنی از جلوه های رفتاری یک زن خانه دار به نمایش درمی آید. در سوره هود در مورد این داستان چنین آمده است:

{وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ فَلَمَّا رَأَى أَن يَصِلُ إِلَيْهِ نَكَرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ وَامْرَأَتِهِ قَائِمَةً فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحاقَ يَعْقُوبَ} {۴} و فرشتگان ما برای ابراهیم بشارت آوردند، گفتند: سلام. گفت: سلام و چیزی نگذشت که ابراهیم برای آنان گوساله ای بریان شده آورد. و چون دید که دستانشان به سوی آن دراز نمی شود، به آنان احساس بیگانگی کرد و از آنان ترسی در دل یافت. گفتند: مترس ما به سوی قوم لوط فرستاده شده ایم. و همسر او ایستاده بود و (از بشارت الهی) خندید، آن گاه او را به (بارگرفتن و زادن) اسحاق و پس از اسحاق، به یعقوب بشارت دادیم {

از بررسی این داستان، نکات برجسته ای در مورد خانه داری همسر ابراهیم (ع) برداشت می شود؛ این که کار پختن آن گوساله بریان توسط همسرش انجام شده و بریان کردن آن گوساله در مدت زمانی کم و بدون کمترین درنگ، نشانه سرعت عمل اوست. هم چنان که تعبیرات "سمین" و "حنیز" نشان گر مهارت و حسن سلیقه او در آشپزی است؛ زیرا معلوم می شود نخست این که آن گوساله، فربه و بزرگ بوده و دوم این که روی سنگ سرخ شده با آتش، کباب شده که

۱. عیسی زاده، عیسی، خانواده قرآنی (ویژگی ها و وظایف اعضای آن)، قم: مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۹۰ ه-ش، ص ۸۳.

۲. پاینده، ابوالقاسم، همان کتاب، ح ۲۸۹۲.

۳. طوسی، محمد بن حسن، امالی طوسی، بی جا، انتشارات دارالثقافه، ۱۴۱۴ ه-ق، ص ۶۱۸.

۴. هود: ۶۹ تا ۷۱.

هم از نظر بهداشتی بهتر از گوشتی است که روی حرارت مستقیم آتش کباب شود و هم از نظر طعم لذیذتر از آن است.^۱

مقام معظم رهبری در خصوص خانه داری می فرمایند: "یکی دیگر از وظایف مهم زن خانه داری است. همه می دانند بنده عقیده ندارم به اینکه زن ها نباید در مشاغل اجتماعی و سیاسی کار کنند؛ نه، اشکالی ندارد؛ اما اگر چنانچه این به معنای این باشد که به خانه داری به چشم حقارت نگاه کنیم می شود گناه. خانه داری یک شغل است؛ شغل بزرگ، شغل مهم، شغل حساس، شغل آینده ساز."^۲

بانوی تراز از دیدگاه امام خمینی

بانوی تراز مسلمان از دیدگاه امام خمینی (س) بانویی است که در دژ محکم عفت و عصمت و در نهاد فولادین خانواده با تربیت صحیح افراد خوب برای جامعه می تواند بیشترین سهم را در تحولات مهم جهان ایفا کند. دشمنان اسلام با انحطاط مقام زن و مبتذل کردن شغل بزرگ مادری در تلاشند تا خدمات ارزنده مادران و زنان را مخدوش کنند. آنها با با منحنی کردن شغل شریف مادری و با جدا کردن بچه ها از مادران در صددند تا فرزندان را عقده ای تربیت کنند تا فساد را در جوامع مسلمان بالا ببرند.

امام خمینی در سخنان خویش در تاریخ ۵۸/۳/۵ در جمع زنان فرمودند:

"شما می توانید بچه هایی را تربیت کنید که حفاظت از انبیا بکنند و حفاظت از آما انبیا بکنند. شما باید هم خود حافظ باشید و هم نگهبان درست کنید. نگهبان اولاد شما هستند؛ آنها را تربیت کنید. خانه های شما باید خانه تربیت اولاد باشد. منزل علماست منزل شما؛ و منزل تربیت علمی، تربیت دینی و تهذیب اخلاقی."^۲

همچنین ایشان در بیانات خویش پیرامون نقش زنان در تاریخ ۵۹/۱۲/۲۵ فرمودند:

"نقش زن در جامعه بالاتر از نقش مرد است؛ برای اینکه بانوان علاوه بر اینکه خودشان یک قشر فعال در همه ابعاد هستند، قشرهای فعال را در دامن خودشان تربیت می کنند. و این امری است که

۱. محمد رشید، رضا، تفسیر القرآن الکریم الشهیر بتفسیر المنار، جلد ۱۲، بیروت: دار المرفه، بی تا، ص ۱۲۸.

۲. خمینی، روح الله، جایگاه زن از دیدگاه امام خمینی، ج ۱۴، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۴ ه-ش، ص ۱۰۴.

انبیا می خواستند. می خواستند که بانوان قشری باشند که جامعه را تربیت کنند و شیر زنان و شیر مردانی را تقدیم کنند.^۱

خانواده واحد اصلی جامعه است و زنان در حفظ کانون خانواده نقش کلیدی دارند، آنها امور منزل، نگهداری از بچه ها را انجام می دهند و در عین حال با انجام کار در خارج از خانه به اقتصاد خانواده کمک می کنند. زن می تواند شوهرش را به انجام کارهای خوب ترغیب کند و یا به سمت کارهای بد سوق دهد که در نهایت تاثیر بدی بر جامعه خواهد داشت. در این زمینه، امام خمینی (قدس سره) فرموده است:

"صلاح و فساد یک جامعه از صلاح و فساد زنان در آن جامعه سرچشمه می گیرد."^۲

بنابراین، صلح و آرامش، موفقیت یا انحرافات، نارضایتی، ناپاکی و فساد خانواده و همچنین سرنوشت گروههای اجتماعی و افراد جامعه، به زنان آن جامعه وابسته است. عبارت زیر از امام خمینی (س) بیانگر این جایگاه است:

"زن نقش بزرگی در اجتماع دارد. زن مظهر تحقق آمال بشر است."^۳

امام خمینی در مراسم بزرگداشت روز زن در تاریخ ۵۸/۲/۲۹ می فرمایند:

"زن مربی جامعه است، از دامن زن انسانها پیدا می شود. مرحله اول مرد وزن صحیح، از دامن زن است، مربی انسانها زن است. زن با تربیت صحیح خودش انسان درست می کند. کشور آباد می کند. مبدا همه سعادتها از دامن زن بلند می شود و زن باید مبدا همه سعادتها باشد."^۴

دامن مادر بزرگترین مدرسه ای است که بچه در آنجا تربیت می شود. آنچه که بچه از مادر می شنود، غیر از آن چیزی است که از معلم می شنود. بچه ... در دامن مادر بهتر تربیت می شود تا در جوار پدر، تا در جوار معلم.^۵

۱. همان، ص ۱۰۸.

۲. صحیفه امام خمینی، ج ۱۶، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، بی تا، ص ۱۹۲.

۳. همان، جلد ۷، ص ۳۴۱.

۴. در جستجوی راه از: کلام امام؛ دفتر سوم، از بیانات و اعلامیه های امام خمینی ۱۳۴۱ تا ۱۳۶۱، چاپ دوم، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۳ ه-ش، ص ۱۰۷.

۵. صحیفه امام خمینی، همان، جلد ۹، ص ۲۹۳.

بانوی تراز از دیدگاه امام خامنه ای

امام خامنه ای در بیانات خویش درباره زنان فرمودند:

" نقش زن ، به عنوان عضوی از نهاد خانواده ، از همه نقش هایی که زن می تواند ایفا کند مهم تر است. البته بعضی ها این طور حرف ها را در همان نظر اول به شدت رد می کنند و می گویند شما می خواهید زن را توی خانه اسیر کنید ، مجبوس کنید و از حضور در صحنه های زندگی و فعالیت باز بدارید؛ نه ، به هیچ عنوان قصد ما این نیست ؛ اسلام هم این را نخواسته . اسلام وقتی که می گوید "والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولیاء بعض یامرون بالمعروف و ینهون عن المنکر"^۱ یعنی مومنین و مومنات در حفظ مجموعه ی نظام اجتماعی و امر به معروف و نهی از منکر همه سهیم و شریکند؛ زن را استثناء نکرده. ما هم زن را استثناء نمی کنیم. مسئولیت اداره ی جامعه اسلامی و پیشرفت آن بر عهده همه است ، هم زن و هم مرد ؛ هر کدام به نحوی بر حسب تواناییهای خودشان.

مسئولیت مادری شریف ترین مسئولیت هاست و تداوم انقلاب ، در گرو تربیت بچه های خوب است و وظیفه مادران در راستای وظیفه انبیاست و اگر مادری فرزندش را خوب تربیت کند چه بسا آن بچه یک امت را نجات بدهد و یک مملکت را به سوی خوبی بکشاند. ارزش زن به این است که بتواند محیط زندگی را برای خود و برای مرد و فرزندان ، یک بهشت ، یک مدرسه ، یک محیط امن ، یک جایگاه عروج به معارف معنوی و مقامات معنوی تبدیل کند ؛ و آن وقتی که وظیفه ی او ایجاب می کند بتواند در سرنوشت کشور اثر بگذارد و در سرنوشت جامعه نقش ایفا کند. که در این صورت نقش زن فقط پنجاه درصد نیست ، نقش کمی نیست ؛ بلکه نقش کیفی است . هم خود او نقش ایفا می کند ، هم با استفاده از جاذبه ای که خدای متعال در وجود او گذاشته است ، فرزند و شوهر خود را در آن راهی که مطلوب است ، سوق می دهد و پیش می رود . انسان بی عقده و انسان صحیح و سالم در دامن خود پروراندن ، بزرگ ترین و با ارزش ترین کار زن است با کار علمی و با کار عملی هم منافاتی ندارد و محبوب ترین کار هم برای زنان ، همین است.^۲

درباره ی سیده ی زنان عالم ، زنان همه ی عوالم و همه ی دورانها ، سخن کسی مثل این حقیر نه فقط نارسا و ناقص است ، بلکه زبان ما در بیان بخشی از آنها هم الکن است . غیر از مقامات معنوی و ملکوتی و الهی - که غیر از خود معصومین (ع) کسی نمیتواند آن مقامات را درک کند ، چه برسد به اینکه توصیف بکند - از لحاظ معیارهای ظاهری و عقلانی هم سیده ی زنان عالم صدیقیه ی کبری (س) دارای اندازه ها و ابعاد غیر قابل تصور برای ما است . خب می گوئیم این بزرگوار از ولایت

۱. توبه: ۷۱.

۲. خامنه ای ، سید علی ، زن از دیدگاه مقام معظم رهبری ، چاپ دوم ، بی جا ، نشر نوادر ، ۱۳۸۰ هـ - ش ، ص ۱۰۴.

دفاع کرد، جان خودش را از دست داد، با فصاحت و بلاغت سخن گفت، و مانند اینها؛ اما اینها فقط به زبان گفته می شود، آن موقعیت را ما نمی توانیم اصلاً تصور بکنیم.

اگر موقعیت مدینه‌ی بعد از رحلت پیغمبر و وضعی که پیش آمد، برای ما روشن بشود و درست تصور کنیم مسئله را، آن وقت می فهمیم فاطمه‌ی زهرا (س) چه حرکت عظیمی را انجام داده است. شرایط بسیار دشوار و غیر قابل توضیح حتی برای افکار خواص، پیش می آید. از همه‌ی اصحاب پیغمبر، فقط ده، دوازده نفر در مسجد حاضر شدند بلند شوند از امیرالمؤمنین و از حق آن بزرگوار دفاع کنند. این همه اصحاب، این همه بزرگان، این همه قاریان قرآن، این همه مجاهدان بدر و حنین، نه اینکه همه شان عناد داشتند؛ نه، مطلب به آن وضوحی که حتی خواص بتوانند آن را درست بفهمند، واضح نبود. کسی مثل عمّار می خواست، کسی مثل ابوذر میخواست، کسی مثل زبیر اول کار می خواست؛ اینها بودند که پای منبر بلند شدند و از حق امیرالمؤمنین دفاع کردند؛ ده دوازده نفر که در تاریخ اسمهایشان ثبت است. زبیر هم البته جزو همین ها بود؛ این را به یاد داشته باشید. شرایط این جور است؛ آن وقت در این شرایط، دختر پیغمبر می آید در مسجد و آن خطبه‌ی غرا را، آن بیان عجیب را، ارائه می کند و ادا می کند و حقایقی را بیان می کند. یا آن خطبه‌ای که ایشان خطاب به زنان مدینه در بستر بیماری بیان کرد، که این ها ثبت شده و همه اش موجود است. این ها ابعاد معنوی نیست، این ها همین ابعاد قابل فهم ما است. با همین نگاه معمولی عقلایی می شود این ها را فهمید، اما این قدر با عظمت است که قابل اندازه گیری نیست؛ یعنی قابل مقایسه‌ی با هیچ فداکاری دیگری نیست. مثل این است که فرض بفرمایید بگویند کهکشان ها طول و عرضشان چند متر است؟ بله، قابل اندازه گیری است؛ متر و سانتیمترش را هم میشود تعیین کرد؛ اما چه کسی می تواند؟ چه کسی می فهمد؟ چه کسی قادر است؟ این ها جنبه‌ی الهی و معنوی و ملکوتی و عرش‌ی نیست؛ جنبه‌ی فرشی دارد، اما این قدر با عظمت است که انسان های معمولی نمی توانند؛ ما می گوئیم، روضه اش را هم می خوانیم، دلمان هم می سوزد، گریه هم می کنیم، اما آنچه را اتفاق افتاد، نمی توانیم درست تصور بکنیم که چه قدر با عظمت است این حرکت فاطمه‌ی زهرا (س).

فاطمه‌ی زهرا (س) در نقش یک رهبر واقعی است؛ همان طور که امام بزرگوار فرمودند که اگر فاطمه‌ی زهرا (س) مرد بود، پیغمبر می شد. خیلی حرف عجیبی است، خیلی حرف بزرگی است و جز از زبان کسی مثل امام بزرگوار که هم عالم بود، هم فقیه بود، هم عارف بود، انسان این حرف را نمی تواند بشنود؛ اما ایشان گفته است این حرف را. فاطمه‌ی زهرا (س) این است؛ یعنی یک رهبر به تمام معنا، مثل یک پیغمبر، مثل یک هدایتگر عموم بشر؛ در این حد و در این اندازه زهرای اطهر، دختر جوان، ظاهر می شود؛ این زن اسلام است.

ذکر مناقب این بزرگواران دل انسان را روشن می کند، اعتقاد انسان، عشق انسان، محبت انسان را افزایش می دهد؛ این ها خوب است لکن حقایق گوناگون دیگری هم ورای این ها وجود دارد. زن در منطق اسلام این است. حالا یک عده آدم جاهل و نادان پیدا بشوند که درباره ی نگاه اسلام به زن خدشه کنند و حرفهای ناقص و معیوب و پراشکال غربی ها را به رخ انسان بکشند، این چه قدر انحراف و چه قدر خطا است.

فاطمه ی زهرا (س) یک زن اسلامی است، زن در بالاترین تراز زن اسلامی، یعنی در حد یک رهبر، اما همین زنی که از لحاظ فضایل و مناقب وحد وجودی می توانست پیغمبر باشد، همین زن مادری می کند، همسری می کند، خانه داری می کند؛ ببینید این ها را باید فهمید. این فریفتگان غافل حرفهای پوچ غربی ها، این قدر خانه داری را تحقیر نکنند. معنای خانه داری زن تربیت انسان است، معنایش تولید والاترین و بالاترین محصول و متاع عالم وجود است؛ یعنی بشر. خانه داری یعنی این.

ما در روز ولادت فاطمه ی زهرا (س) جا دارد که حد زن مسلمان را درست تشخیص بدهیم. امروز را روز زن و روز مادر نام گذاری کرده اند؛ خیلی خیلی خوب است؛ می شد گفت روز رهبر، اشکالی نداشت؛ می شد گفت روز والاترین انسان؛ اما امروز نیاز جامعه ی ما به این است که بدانند مادری یعنی چه؟ زن خانه بودن یعنی چه؟ کدبانو بودن یعنی چه؟ فاطمه ی زهرا با آن شأن و با آن رتبه و با آن مقام و با آن عظمت، یک خانم خانه دار است؛ این تحقیر او نیست؛ او که با آن عظمت قابل تحقیر نیست، مگر این عظمت را می شود کوچک شمرد؟ این عظمت به جای خود محفوظ است، اما یکی از شئون و یکی از مشاغل همین عظمت عبارت است از همسر بودن یا مادر بودن و خانه داری کردن؛ با این چشم به این مفاهیم نگاه کنیم.

یک عده ای به عنوان دفاع از حقوق زن حرف هایی می زنند که نه فقط احترام به زن نیست بلکه تضعیف زن است؛ داخلی های خودمان را می گویم و الا در فرهنگ غربی اروپایی که این کارها به احتمال زیاد و به احتمال نزدیک به یقین، توطئه ی صهیونیست ها است که اصلاً می خواهند جامعه ی بشری را به هم بزنند و به هم بریزند؛ زن را به صورت یک متاع مایه ی التذاذ مرد قرار بدهند؛ این که توطئه ی آنها است، آنها را کاری نداریم، مسئله ی آن ها مسئله ی دیگری است، اما در محیط اسلامی ما چه در داخل کشور ما، چه در بعضی محیط های اسلامی دیگر برای اینکه از زن حمایت بکنند، یک چیزهایی را، یک وظایفی را، توقعاتی را برای زن مطرح می کنند که این تحقیر زن است، این کوچک کردن زن است. مثلاً می گویند چرا اجازه نمی دهید زن در بیرون از منزل کار کند؛ اولاً چه کسی اجازه نمی دهد؟ چه اشکال دارد؟ ثانیاً کار کردن در بیرون منزل، یعنی فرض کنید ماشین نویسی فلان اداره، یک شأن است برای زن که ما برای او یقه بدرانیم؟ معنای

عدالت این است؟ معنای عدالت این است که آن چه را خدای متعال در ذات هر موجودی قرار داده، آن را بشناسیم، قدر بدانیم و آن را پرورش بدهیم؛ عدالت این است.

خدای متعال مرد را و زن را از جهاتی مثل هم قرار داده است؛ از لحاظ عروج به مقامات معنوی با هم تفاوتی ندارند، نمونه‌اش فاطمه‌ی زهرا (س)؛ از لحاظ قدرت رهبری با هم تفاوتی ندارند، نمونه‌اش فاطمه‌ی زهرا (س)؛ از لحاظ توانایی هدایت بشر تفاوتی ندارند، نمونه‌اش فاطمه‌ی زهرا (س)؛ اما از لحاظ وظایف اداره‌ی زندگی تفاوت دارند، باز نمونه‌اش فاطمه‌ی زهرا (س). این‌هایی که از حقوق زن می‌خواهند دفاع کنند، به قول معروف شیپور را از سر گشادش می‌زنند و نمی‌فهمند چه بگویند و از چه چیز زن دفاع کنند، می‌گویند چرا زن مدیریت نکند؛ مگر مدیریت یک افتخار است برای یک انسان که دنبال این باشد که چرا مدیریت‌ها مخصوص مرد است؟ اسمش را هم می‌گذارند عدالت جنسیتی؛ این عدالت است؟ آن کسانی که در دنیا برابری جنسیتی را مطرح می‌کردند و دنبال آن بودند، امروز این‌قدر بدبختی و فساد از این ناحیه‌گریبان‌گیرشان شده که خودشان پشیمانند؛ البته خیلی‌هایشان صریحا اقرار نمی‌کنند، خیلی‌هایشان هم با این فرهنگ بزرگ شدند، نمی‌فهمند چه اتفاقی دارد می‌افتد؛ اما اندیشمندان‌شان چرا، اندیشمندان‌شان می‌گویند، می‌فهمند، اظهار نگرانی می‌کنند.^۱

اسلام، فاطمه - آن عنصر برجسته و ممتاز ملکوتی - را به عنوان نمونه و اسوه‌ی زن معرفی می‌کند. آن، زندگی ظاهری و جهاد و مبارزه و دانش و سخنوری و فداکاری و شوهرداری و مادری و همسری و مهاجرت و حضور در همه‌ی میدانهای سیاسی و نظامی و انقلابی و برجستگی همه‌جانبه‌ی او که مردهای بزرگ را در مقابلش به خضوع و اداری می‌کرد، این هم مقام معنوی و رکوع و سجود و محراب عبادت و دعا و صحیفه و تضرع و ذات ملکوتی و درخشندگی عنصر معنوی و هم پایه و هم وزن و هم سنگ امیرالمؤمنین و پیامبر بودن اوست. زن، این است. الگوی زنی که اسلام می‌خواهد بسازد، این است.^۲

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مداحان اهل بیت (ع) ۱۳۹۵/۱۲/۲۹.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمع کثیری از بانوان، ۱۳۶۸/۱۰/۲۶.

نتیجه گیری

از مجموع این مباحث بر می آید که همسررداری خوب، فرزندپروری نیکو و خانه داری، از مهم ترین ویژگی های یک بانوی تراز اسلامی است. زن با حضور موثر خود در خانواده، مسیر اصلی جامعه و تکامل انسانی را تعیین می کند. بنابراین، زنان در هر جامعه ای تعیین کننده ی مسیر حرکت آن جامعه اند.

آرامش و صفای خانواده علاوه بر این که در پرورش صحیح فرزندان بسیار مؤثر است، محیطی گرم و صمیمی برای ابراز عشق همسران نسبت به یکدیگر پدید می آورد و ایشان را کمک می کند که به درستی به وظایف خویش عمل کنند. از جمله عوامل مؤثر در ایجاد صفا و صمیمیت، سازگاری زن با شوهر و صبر و شکیبایی او در همسررداری و خانه داری است که از نظر اخروی و معنوی نیز پاداش فراوانی را به دنبال دارد.

اسلام ارزش بسیاری برای فعالیت زن در محیط گرم خانواده قائل است و همواره نگرشی توأم با احترام ویژه نسبت به زن داشته است، زیرا اصلاح و فساد جامعه بستگی به اصلاح و فساد خانواده دارد و این زن است که می تواند با گرم نگه داشتن کانون خانواده و محبت و ایثار خویش، با سختی ها و ناملایمات زندگی بسازد و با لبخند شادی آفرین خود، اندوه و ناراحتی را از شوهر و فرزندان خود بزدايد و زمینه را برای رشد و تربیت کودکان که آینده سازان جامعه هستند، آماده کند. پس اساسی ترین مؤلفه ی الگوی بانوی تراز، مادری و تربیت است؛ مادری حقیقی، که فداکاری اش برای تعالی اصل هویت خانواده است. زن تراز مسلمان در جهت توانمندسازی خود و خانواده و جامعه بسیار تلاش می کند، ضرورت های زندگی اش را تعریف می کند؛ زیرا هدفش تعالی است. بانوی تراز، ولایت محور است، گوشش به دهان ولی خداست؛ بنابراین چنین زنی در هیاهو و تاریکی راه نورانی زندگی اش را گم نمی کند. به این دلیل، لزوماً با اطراف خود شبیه سازی نمی کند، او زنی سازگار است، چون هدفش تعالی و ولایت مداری است. بانوی تراز مسلمان زنی است که در کنار توجه به تعالی شخصیت وجودی خود، ضمن ایفای نقش مادری و همسری، در اجتماع نیز حضوری فعال دارد و بر محور ارزش های انسانی و اسلامی گام بر می دارد و می تواند به خوبی در سرنوشت جامعه دخیل باشد. پس بانوان باید به طور کامل به وظایف خود در عرصه خانواده آشنا شوند، سپس در خانه به انجام وظایف خود پردازند و در هنگام ضرورت با حفظ حیا و عفت خود به کار در بیرون از خانه پردازند؛ یعنی یک بانوی تراز باید به تربیت خود پردازد و بین نقش اجتماعی و نقش همسری و مادری اش ارتباط خوبی برقرار کند؛ چنین زنی از هرگونه افراط و تفریط درباره خود، خانواده و حضور اجتماعی اش پرهیز می کند و حرکتش بر خط تعادل و محور توازن است.

فهرست منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

۱. امینی، عبدالحسین، فاطمه الزهرا(س)، به کوشش حبیب چاپچیان، تهران: انتشارات امیر کبیر، بی تا.
۲. بحرانی، سید هاشم، تفسیر برهان، بیروت: موسسه الاعلمی، ج ۱، بی تا.
۳. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، بی جا، سازمان انتشارات جاویدان، ۱۳۲۴ ه-ش.
۴. حاجی اسماعیلی، سمیه، مادری در نگاه دینی و عینیت اجتماعی، قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، بی تا.
۴. خامنه ای، سیدعلی، زن از دیدگاه مقام رهبری، چاپ دوم، بی جا، نشر نوادر، ۱۳۸۰ ه-ش.
۶. خمینی، روح الله، جایگاه زن از دیدگاه امام خمینی، ج ۱۴، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۴ ه-ش.
۷. خمینی، روح الله، در جستجوی راه از کلام امام؛ دفتر سوم، از بیانات و اعلامیه های امام خمینی از ۱۳۴۱ تا ۱۳۶۱، چاپ دوم، تهران: انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۳ ه-ش.
۸. خمینی، روح الله، صحیفه امام، ج ۱۶، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، بی تا.
۹. دشتی، محمد، فرهنگ سخنان حضرت فاطمه (س)، قم: موسسه فرهنگی تبلیغاتی امیرالمومنین، ۱۳۷۶ ه-ش.
۱۰. رساله حقوق امام سجاد (ع)، شرح علی محمد حیدری نراقی، چاپ اول، بی جا، انتشارات مهدی نراقی، بی تا.
۱۱. زیبایی نژاد، محمد رضا، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام بر اساس دیدگاه های علامه محمد تقی سبحانی، شورای عالی حوزه، قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۳ ه-ش.
۱۲. شیخ حر عاملی، وسایل الشیعه، ج ۱۲، بی جا، نشر آل بیت، ۱۴۱۴ ه-ق.

۱۳. صفری، فاطمه، الگوی اجتماعی پایگاه و نقش زنان مسلمان در جامعه اسلامی بر اساس دیدگاه امام خمینی، چاپ اول، بی جا، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، بی تا.
۱۴. صلح میرزایی، سعید، بانوی تراز در گفتمان امام خمینی و امام خامنه ای، چاپ ششم، قم: انتشارات زاد اندیشه، ۱۳۹۷ ه-ش.
۱۵. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، بی جا، انتشارات شریف رضی، بی تا.
۱۶. طوسی، محمد بن حسن، امالی طوسی، بی جا، انتشارات دارالثقافه، ۱۴۱۴ ه-ق.
۱۷. عیسی زاده، عیسی، خانواده در قرآن (ویژگی ها و وظایف اعضای آن)، قم: مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۹۰ ه-ش.
۱۸. قاضی، فاطمه، زن؛ صدف آفرینش، چاپ هشتم، بی جا، انتشارات خادم الرضا، ۱۳۸۸ ه-ش.
۱۹. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول الکافی، ج ۵، بی جا، بی تا.
۲۰. کلینی، محمد بن یعقوب، فروع الکافی، ج ۲، قم: انتشارات دار الحدیث، بی تا.
۲۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۸، بی جا، دارالکتب الاسلامیه، بی تا.
۲۲. احمد رشید، رضا، تفسیر القرآن الکریم الشهیر بتفسیر المنار، ج ۱۲، بیروت: دارالمرفه، بی تا.
۲۳. محمدی نیا، اسدالله، آنچه باید یک زن بداند، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۱ ه-ش.
۲۴. نجفی، محمد حسین، جواهر الکلام، چاپ هفتم، ج ۲۹.
۲۵. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، بی جا، نشر آل بیت، بی تا.
۲۶. نوری همدانی، حسین، جایگاه بانوان در اسلام، چاپ هشتم، انتشارات مهدی موعود (عج)، ۱۳۸۹ ه-ش.
۲۷. علی، احمد، خانم ها بدانند، چاپ اول، تهران: موسسه نشر و تبلیغات اسلامی شمع هدایت، ۱۳۸۱ ه-ش.
۲۸. سایت www.khamenei.ir.